

УДК 378:377(477)(091)

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ

Тетяна Миколаївна Соловйова

кандидат історичних наук, доцент

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

Олеся Віталіївна Ткаченко

кандидат історичних наук, доцент

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

Анотація

У статті здійснено ретроспективний аналіз становлення та розвитку професійної освіти наприкінці XIX – на початку XX ст.; на основі вивчення та аналізу архівних матеріалів, історико-педагогічної літератури досліджено становлення та розвиток освітніх закладів.

Ключові слова: професійна освіта, технічні заклади, комерційні училища, меценати, освіта дорослих.

Постановка проблеми в контексті сучасної педагогічної науки та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Історія становлення та розвитку професійної освіти є важливою складовою вітчизняної історії. З огляду на сучасні освітнянські реформи в Україні підсилюється інтерес до аналізу витоків та розвитку професійно-технічної освіти. Про що свідчить значна кількість праць науковців з проблем галузевої освіти та дослідної справи.

У другій половині XIX ст., після відміни кріпацтва, промисловість, що розвивалася, вимагала грамотних робітників, і багато прогресивно мислячих людей з різних верств суспільства усвідомлювали необхідність підготовки освічених людей. У зв'язку з цим починається бурхливий розквіт різних форм освіти дорослих і як результат – зародження андрагогічних ідей. Розвиток капіталізму стимулював зростання професійної освіти. Різні міністерства відкривали свої навчальні заклади: міністерство народної освіти – вчительські семінарії, міністерство земельних справ – ветеринарні училища, військове міністерство – кадетські корпуси, військові училища і школи. У земських школах

відкривалися ремісничі класи. Організовувалися спеціальні ремісничі училища. В Україні найбільш значимим було Києво-Олександрівське училище (1874), де шевському і шорному ремеслам навчалося 155 учнів. У Катеринославській губернії з 1877 р. діяло ремісниче училище в с. Сакагань. У Полтавській губернії Дегтярівське земське училище (1878) готувало слюсарів, ковалів, столярів, ливарників. У ньому навчалося 117 учнів. У Переяславі відкрито школу ремесел. Наприкінці XIX ст. в Україні існувало 26 ремісничих земських училищ.

У 1888 р. затверджено «Основні положення про промислові училища», згідно з якими створювалася система промислово-технічної освіти. Всі промислові училища поділялися на ремісничі, які готували кваліфікованих робітників, нижчі – для підготовки майстрів і середні – техніків.

Формулювання цілей статті. Метою написання наукової статті є здійснення *ретроспективного аналізу становлення та розвитку професійної освіти в Україні наприкінці XIX – на початку XX ст.*

Методи: ретроспективний аналіз, узагальнення і систематизація джерел історичного, історико-педагогічного характеру, науково-теоретичних положень.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні нижчі технічні училища переважно спеціалізувалися на залізничній справі, забезпечуючи залізниці майстрами. Наприкінці XIX ст. їх налічувалося 10. Серед нижчих промислових училищ заслуженим авторитетом користувалися Гнідинське технічне училище та Миргородська художньо-промислова школа.

Середні спеціальні заклади в Україні мали досить розгалужену мережу. Одночасно зі спеціальною учні здобували в них загальну освіту. Насамперед це стосується комерційних училищ, учительських семінарій тощо. З'явилися середні технічні заклади, які випускали кваліфіковані кадри для кредитних установ. Перший з них відкрито в Одесі у 1862 р., а наприкінці XIX ст. в Україні вже налічувалося 17 комерційних училищ.

Важливою ланкою спеціальної середньої освіти стали учительські школи, педагогічні курси, семінарії. Наприкінці 60-х років педагогічні курси організовано при земських повітових училищах у Харкові, Одесі, Києві. Але уряд вирішив усунути земства від участі в підготовці учителів. У 1871 р. земські педагогічні курси були закриті, а замість них відкрито державні учительські семінарії. По всій країні їх існувало лише 44. В Україні семінарії діяли у Херсоні, Сімферополі, Новому Бузі, Коростишеві, Переяславі, Острозі та інших містах. Середню

педагогічну освіту одержувала молодь також у Глухівському учительському інституті, заснованому в 1874 р.

У великих містах зосереджувалися музичні, художні школи, малювальні класи, фельдшерські училища тощо.

Економічний і культурний розвиток країни прискорив появу спеціальних вищих навчальних закладів, які готували фахівців для різних галузей промисловості, шкіл, бібліотек, музеїв. Спеціальну гуманітарну освіту в Україні давав Ніжинський історико-філологічний інститут. Але він не міг цілком задовольнити потреби в кадрах гуманітарного профілю.

Першим вищим технічним закладом в Україні став Південно-російський технологічний інститут у Харкові, заснований у 1885 р.

У Києві політехнічний інститут відкрито в 1898 р. Він мав чотири відділи. Серед професорів інституту були відомі вчені: М. Артем'єв, С. Реформатський та інші. У 1899 р. у Катеринославі почало діяти вище гірниче училище. Вищі технічні заклади відіграли велику роль у розвитку технічної думки і підготовці технічних кадрів.

У 1873 р. на базі ветеринарного училища створено Харківський ветеринарний інститут. Але навіть у 90-х роках у ньому навчалось лише 227 студентів.

Повільно розвивалася спеціальна освіта на західноукраїнських землях. Можна назвати лише кілька професійних шкіл: торговельну школу у Львові, сільськогосподарську – в Кіцмані, різьбярську – у Вижниці, ткацьку – у Чернівцях. Однак всі ці школи були приватними. Центром вищої спеціальної освіти був Львівський політехнічний інститут, створений на базі Технічної академії. У 1898-1899 рр. в ньому навчалось 500 студентів. У 1897 р. у Львові відкрито Академію ветеринарної медицини.

Молода буржуазія, що активно формувалась у рамках Російської імперії упродовж другої половини ХІХ ст., заявила про себе комплексом заходів, котрі забезпечували б соціальні потреби суспільства. Передбачались відрахування на облаштування лікарень, шкіл, надання різного роду допомоги. У 1900 р. підприємцями безакцизної промисловості України на ці потреби відраховано 877,26 тис. крб., або 0,43 % від загальної суми виробництва (200 576,28 тис. крб.) [*Статистические сведения о фабриках..., 1903: с.129*].

Із загальної суми коштів, що виділялися на соціальні потреби, найменша частка припадала на освіту (45,21 тис. крб.). Асигнування держави на освіту теж було недостатнім. У 1900 р. з держбюджету на витрати виділялось лише 175 737 103 крб.) [*Статистические сведения о фабриках..., 1903: с. 130*].

За таких обставин зростало значення приватних пожертвувань. Далекоглядні підприємці відчували моральну потребу сприяти розвитку освіти. До таких людей належали і цукропромисловці, меценати Терещенки. За їх ініціативи і за активної матеріальної підтримки в Україні і за її межами постало багато освітніх закладів. Терещенки піклувались і про поширення спеціальної професійної освіти.

Найбільш помітний вклад у розвиток освіти внесли Терещенки в Глухові та Києві. Зокрема, у Глухові на їх пожертви на поч. 70-х рр. XIX ст. було засновано ремісниче училище, яке готувало кадри для зростаючої промисловості. Для формування глухівського трьохкласного училища родиною Терещенків було виділено 72, а згодом ще 70 тис. крб. і побудовано приміщення з необхідними кабінетами, яке оцінювалось в 4530 крб. [ЦДІАУ, Ф. 830: арк. 4]. Засновники училища ставили собі за мету надати безкоштовну початкову освіту дітям незаможних родин і сиротам. В училищі здобували освіту від 200 до 250 дітей. При училищі діяли 2-річні педагогічні курси. Кількість курсантів коливались в межах 39-41 особи. Але найбільше у справі розвитку освіти Терещенки зробили у київський період.

Одним з перших кроків у освітній діяльності родини в Києві стала участь у заснуванні реального училища на Подолі (1873 р.). Іван Миколайович став почесним попечителем училища і виконував ці обов'язки протягом 20 років. Всього Терещенки витратили на згадане училище 70 тис. крб. [ЦДІАУ, Ф. 830: спр. 1044, арк. 4]. Протягом 25 років в училищі отримали освіту 2 869 учнів.

Під керівництвом Миколи Артемовича 30 червня 1896 року було засноване Товариство розповсюдження комерційної освіти. За шість з половиною років він пожертвував товариству 329 тисяч 814 карбованців 27 копійок [ЦДІАУ, Ф. 442 : арк. 5].

Першим кроком товариства було заснування у 1897 р. чоловічої ремісничої торговельної школи на Подолі. А 10 січня 1899 р. там же почала діяти перша в Російській імперії жіноча торговельна школа ім. Пелагеї Георгіївни Терещенко. Для їх утримання Микола Артемович виділив 250 тисяч карбованців [ЦДІАУ, Ф. 830 : спр. 1044, арк. 18]. Ці школи були покликані надавати освіту переважно нижчим станам. Для їх забезпечення М. Терещенко асигнував 250 тис. крб. Якщо подібні чоловічі школи були звичайним явищем у системі освіти, то жіноча торговельна школа була єдиною в Російській імперії. Школа була названа на честь дружини Миколи Артемовича Пелагії Георгіївни.

Засновуючи жіночу школу, Терещенко не зупинився на півдорозі, а передбачив кошти на будівництво окремого приміщення, в яке школа перейшла у 1902 р.

Нові навчальні заклади ставили конкретну мету – надання знань, необхідних для роботи в торговельно-промислових закладах і керівництва дрібною торгівлею. Школи були розраховані на трирічний курс і мали чотири класи: один підготовчий і три нормальні – за спеціальностями. У підготовчий клас приймалися діти всіх станів, які досягли 11 років. У школі навчалось близько 140 – 150 учениць. Навчання було платним, але малозабезпечені від оплати звільнялись. Так, наприклад, у 1914-1915 навчальному році від оплати за навчання було звільнено 23 учениці (загальна сума витрат становила 512 крб. 50 коп.)

Плата за навчання у розмірі 50 крб. за рік була реальною не для всіх. Матеріальне становище батьків більшості учениць було тяжким. Головним чином це були нижчі службовці у торговельно-промислових закладах (18,8 %), дрібні ремісники (32,47 %), робітники й прислуга (33,78 %) [ЦДІАУ, Ф. 830 : арк. 8]. Тому для найбідніших учениць були встановлені стипендії, засновані опікунською радою школи. За даними 1915 р. до опікунської ради школи входило 8 осіб, і всі з родини Терещенків. Крім того, у жіночій торговельній школі на відсотки коштів Миколи Терещенка були запроваджені стипендії його імені. [ЦДІАУ, Ф. 707 : оп. 19, спр. 36, арк. 3].

Не без участі Терещенків розпочало свою діяльність Київське комерційне училище. У його становленні брали участь Микола Артемович та його син Іван. В училищі здобувало комерційну освіту 426 дітей. Серед них 12 учнів користувалося стипендією ім. М.А.Терещенка. Варто зазначити, що у Російській імперії на середину 90-х р. налічувалось всього 8 комерційних училищ. Тому відкриття подібних закладів та торговельних шкіл у Києві мало велике значення для міста і всього краю.

При сприянні сім'ї Терещенків виникли й інші середні професійні учбові заклади в Києві. Зокрема, у 1899 р. Микола Артемович Терещенко задумав заснувати на власні кошти показове міське училище на 300 учнів і при ньому педагогічний музей. Бажаючи прийти на допомогу місту, підприємець передав у розпорядження міської Думи 100 тисяч карбованців на організацію в Києві показового училища на 150 хлопчиків і 150 дівчаток з тим, щоб у цьому приміщенні був створений і педагогічний музей. На утримання музею Микола Артемович пожертвував 50 тис. крб. Вносячи кошти, благодійник висловив побажання, щоб у даному училищі викладалися креслення, співи, гімнастика, ручна праця для хлопчиків і рукоділля для дівчаток. У доповнення до цього його син – статський радник Олександр Миколайович Терещенко – на початку 1903 р., бажаючи, щоб дане училище відповідало своєму призначенню, зі свого боку подарував йому земельний наділ вартістю

104 тис крб. Крім цього, вніс 120 тис. крб. як недоторканий капітал, відсотки з якого повинні були йти на утримання училища. [ЦДІАУ, Ф. 707: оп. 19, спр. 36, арк. 8]. У 1903 р. Олександр Миколайович пожертвував 15 тис. крб. на проведення центрального опалення і вентиляції приміщення, 3100 крб. – на обладнання приміщення для ручної праці. Загалом на побудову і обладнання училища О.М. Терещенко виділив близько 40 тис. крб. [ЦДІАУ, Ф. 707: оп. 19, спр. 36, арк. 8]. Вартість будівництва училища складала 160 тисяч карбованців, а з урахуванням затрат на купівлю будинків і внесків до основного капіталу на його утримання Терещенки витратили на заснування училища 425 тисяч карбованців. У вересні 1905 року училище прийняло перших 300 учнів.

Оцінивши заслуги Терещенків, керівництво училища і міська дума постановили присвоїти чоловічому училищу № 58 і жіночому № 59 ім'я таємного радника М.А. Терещенка і у святковому залі встановити портрети благодійників Миколи Артемовича і Олександра Миколайовича Терещенків.

Опіку Івана Миколайовича Терещенка відчувало Олександрійське ремісниче училище. Іван Миколайович протягом двадцяти років був почесним попечителем реального училища, для потреб якого у 1891 р. побудував за свої кошти Олександрівсько-Невську церкву. Через чотири роки при його допомозі до головного корпусу зробили добудову, в якій розмістились актовий зал, бібліотека та додаткові класи. У 1901 р. на подвір'ї було побудовано ще один двоповерховий корпус, на першому поверсі якого був гімнастичний зал, а на другому – нова церква. На все це І. Терещенко витратив більше 40 тис. крб. [ЦДІАУ, Ф. 707: оп. 177, спр. 65, арк. 3]

З метою підготовки спеціалістів для власних господарств Іван Миколайович у 1890 р. заснував Михайлівську сільськогосподарську нижчу школу. Її утримання обходилося Терещенку від 9 до 16,6 тис. крб. на рік.

Його дружина Єлизавета Михайлівна Терещенко після смерті чоловіка увіковічила пам'ять про нього, перерахувавши по 30 тисяч карбованців реальному училищу та політехнічному інституту для запровадження стипендії імені Івана Миколайовича [ЦДІАУ, Ф. 707: оп. 189, спр. 158, арк. 4].

На субсидії І. Терещенка існувала загальновідома Київська рисувальна школа Мурашка. У травні 1876 р. до І. Терещенка вперше звернувся по допомогу вчитель малювання реального училища Микола Іванович Мурашко. Він попросив матеріально підтримати його рисувальну школу. Терещенко виділив 300 крб. і пообіцяв щорічно давати по 200 крб. на утримання школи. [Казьмирчук, 2011: с.71]. Так було

покладено початок художньому навчальному закладу, який відіграв величезну роль у розвитку образотворчого мистецтва і підготовці українських національних кадрів художників. У цій школі зростали таланти Дяченка, Пимоненка, Світлицького, Замирала, Жука, Їжакевича [Мурашко, 1964: с. 26].

У перший навчальний рік у школі було 40 учнів і два викладачі. У 1880 р. школу відвідувало вже більше 100 учнів. Плата за навчання, яку вони вносили, не покривала витрат, тому І. Терещенко збільшив допомогу до однієї тисячі, а згодом – до дев'яти тис. на рік.

За 25 років існування школи, з 1876 по 1900 р., І.М. Терещенко витратив на неї майже 150 тисяч карбованців [Мурашко, 1964 : с. 27].

Іван Миколайович прагнув створити художньо-промислове училище, для заснування якого виділив 200 тис. крб., однак довести справу до кінця не встиг. Його дружина робила спроби після смерті чоловіка здійснити його задуми щодо художньо-промислового училища. Був створений спеціальний комітет, який повинен був займатися цією справою. Крім цього, Т.М. Терещенко зобов'язувалася щорічно виділяти значні суми на утримання училища (до 40 тис. крб.) Однак, незважаючи на це, питання про відкриття училища так і не було вирішене міською думою.

Зробили Терещенки свій внесок і у розвиток вищої освіти, асигнувавши 150 тис. крб. на заснування політехнічного інституту.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у визначеному напрямку. Отже, в другій половині XIX ст. у становленні професійної освіти в Україні відбулися деякі позитивні зрушення: було закладено основи спеціальної професійної освіти, створено середні реальні училища, відкрито ряд спеціальних навчальних закладів. Оскільки асигнування держави на освіту були недостатніми, освітні заклади існували на кошти приватних осіб. Представники української еліти, промисловці багато уваги і сил приділяли розвитку системи професійної освіти. У їх громадянській діяльності втілились кращі риси представників тогочасної підприємницької еліти України.

Список використаних джерел

1. Благотворительность в России. – СПб., 1907. – 338 с.
2. Благотворительные учреждения Российской империи : в 3т. – СПб., 1889. – 486 с.
3. Годовой отчет Киевского благотворительного общества за 1906. – К., 1907. – 406 с.
4. *Друг О.* Палаціки «цукрових королів» / О. Друг // Старожитності. – 1995. – № 2. – с. 68-69.
5. *Ковалинський В.* Меценати Києва. / В. Ковалинський. – К.: «Северин-прес», УКСП, «Кобза», 1995. – 365 с.
6. Календарь Черниговской губернии на 1893 г. – Чернигов, 1894. – 218 с.
7. *Казьмирчук М. Г.* Соціально-економічний розвиток Київської губернії (1861 – 1917 рр.) / М.Г. Казьмирчук. – К. : Логос, 2011. – 399 с.
8. *Лебедь-Юрчик Н. М.* Сахарная промышленность в России. / Н.М. Лебедь-Юрчик. – М., 1909. – 153 с.
9. *Мурашко М.* Спогади старого вчителя. / М. Мурашко. – К. : Веселка, 1964. – 165 с.
10. Митці України. Енциклопедичний довідник. – К.: Генеза, 1992. – 680 с.
11. Статистические сведения о фабриках и заводах по производствам, не обложенным акцизом, за 1900 г. – СПб, 1903. – 151 с.
12. Центральний державний історичний архів України у м. Києві (ЦДІАУ). – Ф. 442. – Канцелярія Київського, Подільського і Волинського генерал-губернаторства.
13. ЦДІАУ. – Ф. 830. – Сімейний архівний фонд Терещенків. – Оп.1.
14. ЦДІАУ. – Ф. 707. – Управління Київського учбового округу.

References

1. Blagotvoritelnost v Rossii, 1907 – Blagotvoritelnost v Rossii. – SPb., 1907. – 338 s.
2. Blagotvoritelnyie uchrezhdeniya Rossiyskoy imperii, 1889 – Blagotvoritelnyie uchrezhdeniya Rossiyskoy imperii: V 3t.– SPb., 1989. – 486 s.

3. Godovoy otchet Kievskogo blagotvoritelnogo obschestva za 1906, 1907 – Godovoy otchet Kievskogo blagotvoritelnogo obschestva za 1906. – K., 1907. – 406 s.
4. Drug, 1995 – Drug O. Palatsiki «tsukrovih korollv» / O.Drug // StarozhitnostI. – 1995. – #2. – S.68-69.
5. Kovalinskiy, 1995 – Kovalinskiy V. Metsenati KiEva. / V.Kovalinskiy. – K.: “Severin-press”, UKSP, “Kobza”, 1995. – 365 s.
6. Kalendar Chernigovskoy gubernii, 1894 – Kalendar Chernigovskoy gubernii na 1893 g. – Chernigov, 1894. – 218 s.
7. Kazmirchuk, 2011 – Kazmirchuk M.G. SotsIalno-ekonomIchniy rozvitok KiYivskoYi gubernIYi (1861-1917 rr.) / M.I. Kazmirchuk. – K. : Logos, 2011. – 399 s.
8. Lebed-Yurchik, 1909 – Lebed-Yurchik N.M. Saharnaya promyshlennost v Rossii. / N.M. Lebed-Yurchik. – M., 1909. – 153 s.
9. Murashko, 1964 – Murashko M. Spogadi starogo vchitelya. / M. Murashko. – K. : Veselka, 1964. – 165 s.
10. MittsI UkraYini, 1992 – MittsI UkraYini. Entsiklopedichniy dovIdnik. – K.: Geneza, 1992. – 680 s.
11. Statisticheskie svedeniya o fabrikah i zavodah po proizvodstvam, neoblozhennym aktsizom za 1900 g., 1903 – Statisticheskie svedeniya o fabrikah i zavodah po proizvodstvam, neoblozhennym aktsizom za 1900 g. – SPb, 1903. – 151 s.
12. Tsentralniy derzhavniy Istorichniy arhIv UkraYini u m. KiEvI, F. 442 – Tsentralniy derzhavniy Istorichniy arhIv UkraYini u m. KiEvI (TsDIAU). – F.442. – KantselyarIya KiYivskogo, PodIlskogo I Volinskogo general-gubernatorstva.
13. TsDIAU, F.830 – TsDIAU. – F.830. – SImeyniy arhIvniy fond TereschenkIv. – Op.1.
14. TsDIAU, F.707 – TsDIAU. – F.707. – UpravlInnya KiYivskogo uchbovogo okrugy.

Татьяна Николаевна Соловьёва

кандидат исторических наук, доцент
Кафедра общей истории, правоведения и методики обучения
ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный
педагогический университет имени Григория Сковороды»;

Олеся Виталиевна Ткаченко

Кандидат исторических наук, доцент
Кафедра общей истории, правоведения и методики обучения
ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный
педагогический университет имени Григория Сковороды»;
dpu.kaf.istorii@ukr.net

Соловьёва Т. Н., Ткаченко О. В.

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В УКРАИНЕ: ИСТОРИЯ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ

Аннотация

Представлен ретроспективный анализ становления и развития профессионального образования в конце XIX – начале XX века, на основе изучения и анализа архивных материалов, историко-педагогической литературы исследовано развитие образовательных учреждений.

Ключевые слова: профессиональное образование, технические заведения, коммерческие училища, меценаты.

Tetiana Mykolaivna Soloviova

Doctor of Philosophy in History, Associate Professor
Department of General History, Law and Methods of Teaching
SHEI «Pereyaslav-Khmelnytsky Hryhoriy Skovoroda
State Pedagogical University»

Olesia Vitaliivna Tkachenko

Doctor of Philosophy in History, Associate Professor
Department of General History, Law and Methods of Teaching
SHEI «Pereyaslav-Khmelnytsky Hryhoriy Skovoroda
State Pedagogical University»

Soloviova T. M., Tkachenko O.V.

PROFESSIONAL EDUCATION IN UKRAINE: THE HISTORY OF FORMATION AND DEVELOPMENT

Abstract

A retrospective analysis of professional education development and formation at the end of XIX – beginning XX century was made in this article;

the development of vocational technical training was studied on the archive recording and egghead paperback research and analysis ground.

Descriptive information: history, professional education, Maecenas.

The history of professional education development and formation is an essential part of national history. Taking into account modern educational reforms in Ukraine the interest in analyzing the background and development of vocational technical training increased. A huge majority of scientists` works concerning branch education and research affairs issues can serve as evidence. Sigaeva L. E., Kovalynskyy V., Kazmyrchuk M. I. and others are engaged in problems of foundation and direction of professional education in Ukraine [14; 6; 8].

At the second part of XIX century after the abolition of serfage the developing industry was requiring skilled workers; and a lot of forward-minded people from different sections of the community were realizing the necessity in training of an educated man. For that matter an astounding growth of different educational forms began and the conception of andragogical ideas was a result of this. The development of capitalism stimulated increasing of the professional education. Different ministries were opening their educational establishments: the Ministry of Local Education was opening teachers` seminaries, the Ministry of Agriculture was opening veterinary schools, and the Ministry of War was opening cadet corps, military specialized schools, and academies. The handicraft classes were opened in rural schools. Special handicraft schools were organizing.

At the second part of XIX century some positive changes came into formation of professional education: the foundation of professional education was laid, the secondary school teaching no classics was created, and the number of special education establishments was opened. The educational establishments existed thanks to money of private individuals, because state educational support was not enough. Representatives of Ukrainian elite and industrialists paid a lot of attention to the development of the professional education system. The best features of former entrepreneurial elite were embodied in their public activities.

Keywords: *professional education, philanthropists, history ,commercial schools.*